

AGNIESZKA STEUR

*Sekcja Polska w Levende
Talen, Holandia*

SZKOŁY POLSKIE I POLONIJNE W HOLANDII - PRÓBA KATEGORYZACJI

ABSTRACT. Steur Agnieszka, *Szkoły polskie i polonijne w Holandii – próba kategoryzacji* [An Attempt to Categorize Polish and Polonia's Schools in the Netherlands]. *Studia Edukacyjne* nr 51, 2018, Poznań 2018, pp. 251-267. Adam Mickiewicz University Press. ISSN 1233-6688. DOI: 10.14746/se.2018.51.15

According to unofficial data from the Polish Consulate in The Hague, there are currently around 30 Polish and Polonia's schools in the Netherlands. The way they operate, both in legal and educational terms, are different. This article is an attempt to categorize them. In addition, this article characterizes the existing schools by dividing them into four categories – school consultation points linked with Polish diplomatic missions, schools associated in the Polish Schools' Forum in the Netherlands, schools operating at parishes and non-affiliated ones.

According to the Dutch Planning Office, there are currently 250,000 Poles in the Netherlands. The representatives of the Polish Consulate in The Hague estimate that there may be up to 40,000 children among people of Polish descent who live in the Netherlands. Only about 2,000 of them attend Polish and Polonia's schools. This article is the beginning to understand why only 5% of children of Polish origin who live in the Netherlands attend schools that look after Polish language.

Key words: education, migration, emigration, Polish language, bilingualism, multilingualism, Polish as a foreign language, Polish language abroad, Polish schools, Polish diaspora schools, identity, Polish language learning, educational institutions

Niniejszy artykuł jest próbą kategoryzacji szkół polskich i polonijnych działających współcześnie na terenie Królestwa Niderlandów. Jak łatwo zauważyć, użyto tutaj kilku nazw tego samego państwa. Według *Słownika języka polskiego PWN* „państwo, o którym mowa, może być wskazywane za pomocą następujących nazw: Holandia, Królestwo Holandii, Niderlandy, Królestwo Niderlandów”¹.

---

¹ <https://sjp.pwn.pl/poradnia/haslo/Holandia-czy-Niderlandy;1831.html> [dostęp: 09.02.2019].

Podział na szkoły polskie i polonijne wprowadzono z uwagi na ogólny podział szkół działających w Królestwie Niderlandów. Szkołami polskimi określane są te, których działanie podlega polskiemu Ministerstwu Edukacji i z tego względu muszą spełniać prawne oraz edukacyjne wymagania strony polskiej. Podlegają nadzorowi pedagogicznemu, który jest sprawowany przez dyrektora ośrodka rozwoju polskiej edukacji za granicą². Szkoły polonijne natomiast, to szkoły zakładane przez osoby prywatne lub instytucje, jednak ich działanie nie podlega polskim normom prawnym oraz oświatowym.

Według Władysława Miodunki, niemożliwe jest rozdzielenie historii nauczania języka polskiego poza granicami Polski z historią samej emigracji³. Polskie szkoły od zawsze były zakładane w celu podkreślenia więzi z krajem pochodzenia obojga lub jednego z rodziców ucznia. Ponadto, niezwykle ważne było (i jest) przekazywanie następnym pokoleniom własnej odrębności etnicznej i kulturowej. Według autora, właśnie to było swoistym zjawiskiem dla Polaków mieszkających poza granicami ojczyzny⁴. Obserwując sytuację Polonii holenderskiej, można wnioskować, że nadal tak jest, ale w mniejszym stopniu.

Pod koniec roku 2017 Główny Urząd Statystyczny w Polsce zaprezentował szacunkowe wyniki badań, z których wynika, że liczba mieszkańców Polski przebywających poza granicami ojczyzny w roku 2016 wynosiła 2 515 tys. osób⁵. Dane te dotyczą Polaków przebywających poza granicą powyżej trzech miesięcy. Wyniki szacunkowe nie obejmują zatem emigracji sezonowych, która często trwa do trzech miesięcy. Oznacza to wzrost o 4,7% w porównaniu z rokiem 2015. Wyniki badań zaprezentowane rok później potwierdziły szacunkowy wzrost migracji Polaków, mimo że już nie tak duży jak rok wcześniej, bo o 1%⁶. Można w nich przeczytać, że: „Zgodnie z wynikami opracowanego szacunku, w końcu 2017 roku poza granicami Polski przebywało czasowo około 2 540 tys. mieszkańców naszego kraju”⁷.

Polacy spośród krajów Unii Europejskiej jako kierunek emigracji najczęściej wybierają Wielką Brytanię (793 tys.), następnie Niemcy (703 tys.), a na trzecim miejscu Holandię (120 tys.)⁸.

² <http://www.orpeg.pl/index.php/nadzor-pedagogiczny1> [dostęp: 09.02.2019].

³ Por. W. Miodunka, *Nauczanie języka polskiego w świecie*, [w:] *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. 3, red. K. Dopierała, Toruń 2004.

⁴ Tamże.

⁵ <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/migracje-zagraniczne-ludnosci/informacja-o-rozmiarach-i-kierunkach-emigracji-z-polski-w-latach-20042016,2,10.html> [dostęp: 09.02.2019].

⁶ <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/migracje-zagraniczne-ludnosci/informacja-o-rozmiarach-i-kierunkach-czasowej-emigracji-z-polski-w-latach-2004-2017,2,11.html> [dostęp: 09.02.2019].

⁷ Tamże.

⁸ Tamże.

W artykule niniejszym chciałabym skoncentrować się właśnie na Polonii holenderskiej. Powyższe pomiary potwierdzają również wyniki badań niderlandzkich, przeprowadzonych przez Biuro Planowania (Het Sociaal en Cultureel Planbureau – SCP). Według nich, obecnie w Holandii zarejestrowanych jest 160 tys. Polaków, co stanowi szóstą pod względem wielkości grupę imigrantów w tym kraju⁹. Należy podkreślić, że prezentowane przez SCP dane są oficjalne, jakkolwiek wielu ekspertów stwierdza niedoszacowanie podawanych liczb. Dzieje się tak, ponieważ w Holandii przebywa wielu Polaków, którzy nie rejestrują się w urzędach miast, przez co nie są uwzględnieni w oficjalnych statystykach Biura Planowania. W kwietniu 2018 roku podano szacunkowe dane, według których w Holandii przebywa około 90 tys. niezarejestrowanych Polaków¹⁰. Oznacza to, że łącznie w kraju tym przebywa około 250 tys. Polaków¹¹.

Liczba Polaków mieszkających w Holandii czasowo lub na stałe z rodzinami wciąż się powiększa. W 2005 roku rodziny (z jednym lub większą liczbą dzieci) stanowiły 30% emigrantów, a w roku 2017 było to już ponad 50%. Szacuje się, że w 2016 roku w Holandii przebywało 32 tys. polskich dzieci¹², natomiast w 2018 roku – już 36 tys.¹³. Dlatego, szacuje się, że obecnie w kraju tym może przebywać nawet około 40 tys. dzieci polskiego pochodzenia¹⁴.

Ze 160 tys. Polaków, którzy 1 stycznia 2017 roku byli zarejestrowani w Holandii, 125 tys. zaliczanych jest do tak zwanej pierwszej generacji lub pierwszego pokolenia migrantów¹⁵. Oznacza to, że właśnie te osoby przybyły do tego kraju. Nieco ponad 35 tys. Polaków urodziło się już w Holandii i mają jednego lub oboje rodziców polskiego pochodzenia. Tworzą oni drugą generację/drugie pokolenie migrantów. Z badań SCP wynika, że Polaków w Holandii w drugim pokoleniu rodzi się wciąż więcej, jednak nadal znacząco przeważa liczba tych przybywających¹⁶.

Dzieci posiadające polskie korzenie, które mieszkają w Holandii pochodzą z rodzin o zróżnicowanych strukturach narodowościowych. Większość

⁹ https://www.scp.nl/Publicaties/Alle_publicaties/Publicaties_2018/Bouwend_aan_een_toekomst_in_Nederland [dostęp: 09.02.2019].

¹⁰ <https://www.telegraaf.nl/nieuws/1953752/kwart-miljoen-polen-in-nederland> [dostęp: 09.02.2019].

¹¹ Tamże.

¹² Raport: Poolse en Bulgaarse ouders en kinderen in Nederland belangrijke kwesties volgens vrijwilligers, Februarie 2016, s. 3.

¹³ https://www.scp.nl/Nieuws/Veel_Poolse_migranten_blijven_in_Nederland [dostęp: 09.02.2019].

¹⁴ Wystąpienie konsul generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, pani Renaty Kowalskiej 11.10.2018 r. z okazji Dnia Komisji Edukacji Narodowej w Ambasadzie RP w Hadze.

¹⁵ M. Gijsberts i in., *Bouwend aan een toekomst in Nederland. De leefsituatie van Poolse migranten die zich na 2004 hebben ingeschreven*, Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag, april 2018, s. 35.

¹⁶ Tamże.

z nich ma rodziców Polaków. Część dzieci urodziła się w Polsce i do Holandii wyjechała w późniejszym czasie. Niektóre uczęszczały również do szkół w Polsce. W Królestwie Niderlandów mieszkają także polskie dzieci, które w tym kraju przysły na świat. Inną grupę stanowią te, których jeden rodzic pochodzi z Polski, a drugi jest Holendrem. Zazwyczaj Polkami są matki, jakkolwiek podczas moich spotkań dotyczących wychowania i rozwoju dzieci dwujęzycznych oraz w trakcie prowadzenia prac badawczych na Uniwersytecie Amsterdamskim spotkałam dzieci i młodzież, których ojcowie są Polakami, a matki Holenderkami. Kolejną grupę dzieci polonijnych stanowią te, których jeden rodzic pochodzi z Polski, a drugi z innego kraju (nie z Holandii). W każdej z tych rodzin sytuacja językowa w domu jest inna, jak również odmienną wagę przykładają się do dbałości o rozwój języka polskiego.

W życiu każdego emigranta następuje dysjunkcja tożsamości. Walczą ze sobą chęć zadomowienia się w nowym społeczeństwie oraz obawa utraty dotychczasowego życia. Pojęcie dysjunkcji wyjaśnia Agnieszka Kozerska, pisząc, że jest to:

niewspółzgodzenie – różnica pomiędzy tym, co jest przez nas oczekiwane w obrębie naszego sposobu doświadczania świata w oparciu o dotychczasowe własne doświadczenia biograficzne, a tym, z czym jesteśmy konfrontowani¹⁷.

Jak pisze z kolei Leon Dyczewski:

W sytuacji każdego emigranta, który znalazł się w nowym społeczeństwie-państwie występuje odmienność i niezgodność postaw. Emigrant chce jak najszybciej i w miarę wszechstronnie wejść w nowe dla siebie społeczeństwo-państwo, a jednocześnie zachowuje swoją dotychczasową tożsamość wsobną i społeczną¹⁸.

Dla Polaków starających się podtrzymać więzi z krajem ojczystym ważna jest znajomość i kontynuacja, czyli przekazanie kolejnemu pokoleniu języka polskiego. Dla wielu łączy się to nierozzerwalnie z posyłaniem dzieci również do polskich i polonijnych szkół. „Również”, ponieważ w przypadku Królestwa Niderlandów żadna z tych szkół nie jest placówką, w której uczniowie spełniają obowiązek szkolny. Dzieci polskiego pochodzenia wypełniają go w szkołach niderlandzkich, międzynarodowych lub europejskich¹⁹.

Nie zawsze tak było. We wrześniu 1928 roku otwarto szkołę polską im. Św. Stanisława w Brunssum. Na początku uczęszczało do niej zaledwie

¹⁷ A. Kozerska, *Proces uczenia się osób starszych*, Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas, red. A. Kamińska, Pedagogika, 2016, 13, s. 242.

¹⁸ L. Dyczewski, *Tożsamość emigranta w nowym społeczeństwie-państwie: pomiędzy trwałością i zmianą* [w:] *Pogranicze*, Studia Społeczne, 2011, XVII, s. 9.

¹⁹ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/leerplicht/leerplicht-en-kwalificatieplicht> [dostęp: 10.02.2019]

30 dzieci, jednak już kilka lat później było ich ponad 200. Razem z liczbą uczniów wzrastało zainteresowanie nauką języka polskiego. Na początku szkoła funkcjonowała przy wsparciu finansowym państwa polskiego. W okresie kryzysu ekonomicznego konieczne stało się jednak przejście placówki pod administrację niderlandzką. W szkole zajęcia odbywały się sześć godzin dziennie i co istotne – trzy godziny były prowadzone w języku polskim, pozostałe w języku niderlandzkim. Niestety, z czasem lekcje w języku polskim były redukowane²⁰.

Współcześnie dzieci polonijne uczęszczają przede wszystkim do miejscowych szkół niderlandzkich.

Szkolnictwo w Holandii różni się pod wieloma względami od polskiego. Szczególnie duże różnice można zaobserwować między szkołami o poziomie podstawowym. Dzieci rozpoczynają naukę w wieku czterech lat (obowiązek od pięciu)²¹. Do szkoły idą zazwyczaj kilka dni po swoich czwartych urodzinach, niekoniecznie od początku roku szkolnego. Jednakże, już od 3. lat i 10. miesięcy mogą spędzać w niej kilka poranków, aby z wolna przyzwyczajając się do nowego miejsca²².

Czas zajęć w szkołach odbywa się w stałych godzinach – zazwyczaj od godziny 8.30 do 15.00, z wyjątkiem środy, kiedy zajęcia trwają do godziny 12.00²³. Rodzice lub opiekunowie zobowiązani są do osobistego odbioru dzieci ze szkoły. Dopiero w ostatnich klasach (7. i 8.) dzieci mogą do domu wracać same.

W Holandii w szkołach podstawowych nie ma uroczystego rozpoczęcia i zakończenia roku szkolnego. Uczniowie nie znają również pojęcia „strój galowy”.

W trakcie roku szkolnego uczniowie otrzymują trzy raporty, które w jakimś stopniu można przyrównać do polskiego świadectwa, przedstawiające postępy w nauce. Raport trzeci informuje, czy w nadchodzącym roku szkolnym uczeń znajdzie się w kolejnej grupie (klasie)²⁴. Jeżeli informuje o pozostaniu w tej samej klasie, nie jest to traktowane jako porażka ucznia. Oznacza natomiast, że dziecko potrzebuje więcej czasu, aby przyswoić sobie informacje i szkoła ten czas dziecku daje.

Oceny, jakie dzieci otrzymują w szkołach holenderskich są prezentowane w skali od 1 do 10, przy czym 5 jest już oceną niedostateczną. W raportach

²⁰ F. Wojciechowski, *Voor brood en vrijheid, Honder jaar Polen in zuid Limburg, 1900 - 2000*, Heerlen 2000, s. 39.

²¹ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/basisonderwijs/vraag-en-antwoord/wanneer-mag-mijn-kind-naar-de-basisschool> [dostęp: 09.02.2019].

²² Tamże.

²³ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/basisonderwijs/vraag-en-antwoord/hoe-regelen-basisscholen-de-schooltijden-en-lesuren> [dostęp: 09.02.2019].

²⁴ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/basisonderwijs/vraag-en-antwoord/hoe-legt-de-basisschool-de-prestaties-van-mijn-kind-vast> [dostęp: 10.02.2019].

pojawiają się one jednak dopiero w ostatnich klasach szkoły podstawowej. Wcześniej wyniki w nauce określane są literami od A do E, gdzie A jest oceną najwyższą.

Kolejną znaczącą różnicą między szkołami holenderskimi i polskimi jest sposób zwalniania dzieci z zajęć szkolnych. W Holandii nie ma zwolnień lekarskich. Jeżeli dziecko jest chore, rodzic telefonicznie informuje o tym szkołę, natomiast kiedy chce zwolnić dziecko ze szkoły z innego powodu, wówczas musi zwrócić się z oficjalną prośbą do dyrekcji²⁵. Ta udziela zwolnienia tylko w sytuacjach wyjątkowych. Na przykład, wyjazd wakacyjny poza sezonem nie jest traktowany jako wystarczający powód do zwolnienia dziecka ze szkoły. Jeśli rodzic mimo wszystko wyjedzie, może spodziewać się kary pieniężnej lub nawet zatrzymania na lotnisku przez policję.

W szkołach podstawowych w Holandii odbywa się nauczanie blokowe. Pierwszy blok trwa zazwyczaj od około 8.30 do blisko 11.30. Godziny te mogą się nieco różnić w zależności od szkoły. Po pierwszym bloku dzieci mają przerwę na lunch, którą w zależności od organizacji szkoły spędzają w domu (są wtedy odbierane i przywożone ponownie przez rodziców i opiekunów) lub w szkole. Przerwa w szkole często wiąże się z dodatkową opłatą, ponieważ uczniowie znajdują się wówczas pod opieką organizacji pozaszkolnych. Coraz więcej szkół wybiera tak zwany ciągły rozkład zajęć. W tej sytuacji wszystkie dzieci, bez dodatkowych opłat, zostają na przerwę w szkole²⁶.

Kolejna różnica między polską a niderlandzką szkołą polega na obowiązku wychodzenia przez wszystkie dzieci codziennie na podwórko, na 15-20-minutowe przerwy, gdzie wyjście na zewnątrz odbywa się niezależnie od pogody.

W niderlandzkiej szkole podstawowej obowiązkowymi przedmiotami są: język niderlandzki, język angielski, matematyka, poznanie siebie i świata (elementy geografii, historii, biologii, lekcje ruchu drogowego oraz orientacja w mieście), sztuka (muzyka, rysunek, prace ręczne) oraz wychowanie fizyczne²⁷.

Dzieci do szkoły chodzą z małymi plecakami, w których noszą wyłącznie kanapki i owoce na lunch oraz picie (w szkole nie otrzymują posiłków). Nie noszą do szkoły ciężkich tornistrów, ponieważ wszystko co potrzebne znajduje się w klasie. Szkoła wyposaża uczniów w przybory szkolne, podręczniki, książki ćwiczeń oraz zeszyty.

²⁵ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/basisonderwijs/vraag-en-antwoord/mag-ik-mijn-kind-buiten-de-schoolvakanties-mee-op-vakantie-nemen> [dostęp: 09.02.2019].

²⁶ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/basisonderwijs/vraag-en-antwoord/kan-mijn-kind-tussen-de-middag-overblijven-op-de-basischool> [dostęp: 09.02.2019].

²⁷ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/basisonderwijs/vraag-en-antwoord/welke-vakken-krijgt-een-kind-op-de-basischool> [dostęp: 09.02.2019].

Bardzo znaczącą różnicą między szkołami w Polsce i Holandii jest to, że dzieci w Holandii nie mają zadawanych zadań do odrobienia w domu. Dopiero w ostatnich klasach otrzymują kopię ćwiczeń lub materiał do nauki w domu, jednak jest tego bardzo niewiele.

W szkole podstawowej daną grupą opiekuje się przeważnie jeden nauczyciel, który uczy wszystkich przedmiotów. Klasy zazwyczaj nie są przepełnione – liczą od 24 do 26 uczniów²⁸.

Zajęcia w grupach od 1 do 3, czyli w wieku od 4. do 6. lat odbywają się w klasach przypominających polskie sale przedszkolne. Dzieci siedzą na krzesłach w kręgu. Od grupy 4. (dzieci 7-letnie) zajmują już ławki, ale w układzie wyspowym. W klasie tworzone są wyspy składające się z czterech ławek, przy których siedzi czworo uczniów. Bardzo wiele zadań dzieci wykonują w grupach. Nie wszyscy uczniowie są zwrócenie frontalnie do nauczyciela. Ponadto, w ciągu roku są regularnie przesadzani. W zamiarze nauczyciela jest, aby każdy uczeń w czasie nauki pracował w wielu grupach, dzięki czemu uczy się współpracy z różnymi osobami. W szkołach holenderskich kładzie się ogromny nacisk na pracę grupową i współpracę między dziećmi.

Wakacje w szkołach holenderskich również bardzo różnią się od polskich. Przede wszystkim, czas letniego wypoczynku trwa krócej, bo 6 tygodni, chociaż niderlandzkie dzieci nie mają mniejszej liczby wolnych dni. W ciągu roku odbywają również tygodniowe wakacje wiosenne, na przełomie marca i kwietnia, oraz dwutygodniowe wakacje w maju. Po wakacjach letnich pierwszą tygodniową przerwą od nauki są wakacje jesienne w październiku, a kolejną – dwutygodniowe wakacje bożonarodzeniowe²⁹.

Szkoła liczy na współpracę z rodzicami, którzy bardzo często są zaangażowani w przeróżne aktywności organizowane przez nauczycieli. Pomagają podczas świątecznych spotkań, zabaw sportowych i w trakcie wycieczek³⁰.

W holenderskich szkołach nie ma wspólnych wywiadówek ze wszystkimi rodzicami dzieci z jednej grupy. Każdy rodzic jest zapraszany na indywidualne dziesięciminutowe spotkanie, podczas którego dowiaduje się o postępach dziecka w nauce. Jeśli pojawiają się ewentualne problemy, a ich rozważenie zajmie więcej czasu, rodzic umawia się na kolejne spotkanie w innym terminie.

Zaprezentowane przeze mnie różnice są często powodem wielu nieporozumień. Szczególnie jeśli polscy rodzice w Holandii przebywają od niedaw-

²⁸ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/basisonderwijs/vraag-en-antwoord/waarom-is-er-geen-maximum-voor-de-groeps-grootte> [dostęp: 09.02.2019].

²⁹ <https://www.schoolvakanties-nederland.nl/schoolvakanties-2019.html> [dostęp: 09.02.2019].

³⁰ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/basisonderwijs/vraag-en-antwoord/ho-ek-kan-ik-als-ouder-bij-de-school-betrokken-zijn> [dostęp: 09.02.2019].

na i nie zasięgnęli informacji, jak zorganizowany jest system edukacji w tym kraju. Często również, szczególnie kiedy ich dziecko uczęszczało do szkoły w Polsce, są przekonani, że miejscowa szkoła nie jest wystarczająco dobra, choćby z powodu braku zadań domowych.

W celu wyrównania tych niderlandzkich „niedociągnięć”, rodzice wysyłają dzieci do szkół polonijnych, do których uczniowie przyjmowani są na zasadach zapisu przez formularz na stronie internetowej szkoły. Nie ma wymagań składania innych dokumentów – wystarczą dane osobowe dziecka i adres zamieszkania. Po wysłaniu formularza, przedstawiciel szkoły kontaktuje się z rodzicami³¹.

Do szkół przy parafiach dzieci zapisywane są po uprzednim kontakcie (telefonicznym) z księdzem, zazwyczaj poprzez wysłanie maila.

W celu zapisania dziecka do Szkolnego Punktu Konsultacyjnego w Hadze czy Brunssum, należy przy zachowaniu zasad ochrony danych osobowych ucznia

złożyć kopię aktu urodzenia lub kopię dokumentu zawierającego numer PESEL dziecka lub innego dokumentu stwierdzającego tożsamość dziecka, np. kopię dowodu osobistego lub paszportu, zaświadczenie o uczęszczaniu do szkoły w Królestwie Niderlandów lub szkoły europejskiej działającej na podstawie Konwencji o Statucie Szkół Europejskich, świadectwo ukończenia klasy programowo niższej w systemie oświaty w Polsce (począwszy od drugiej klasy szkoły podstawowej), jeśli uczeń takie posiada, wypełniony i podpisany formularz zgłoszeniowy dziecka do szkoły opracowany przez Ośrodek³².

Szkoły polonijne w Holandii mają charakter uzupełniający względem niderlandzkiego systemu szkolnictwa i nie należą do miejscowego systemu edukacyjnego.

Funkcjonowanie i podstawy prawne szkolnictwa polskiego za granicą określone zostały w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z 18 sierpnia 2017 r. w sprawie organizacji kształcenia dzieci obywateli polskich czasowo przebywających za granicą (DzU z 2017 r., poz. 1648).

Szkoły polonijne finansowane są ze składek rodziców, a w niektórych przypadkach także ze wsparcia sponsorów. Mogą ubiegać się o dofinansowanie z Ministerstwa Spraw Zagranicznych, w ramach projektów. Natomiast szkoły polonijne działające przy polskich parafiach w Holandii także są finansowane ze składek rodziców, jak również darowizn³³.

³¹ <https://www.kreda.nl/index.php/pl/o-kredzie/zapisy-do-szko%C5%82y> [dostęp: 09.02.2019].

³² <http://www.haga.orpeg.pl/sites/www.haga.orpeg.pl/files/zalaczniki/Statut%20SPK%20w%20Hadze.pdf> s.30. [dostęp: 10.02.2019].

³³ <http://www.parcia-rotterdam.nl/?q=pl/node/274> [dostęp: 10.02.2019].

Szkolne Punkty Konsultacyjne są jednostkami finansowanymi z budżetu państwa polskiego, z części której dysponentem jest minister właściwy do spraw oświaty i wychowania³⁴.

Strona niderlandzka do szkół polonijnych odnosi się neutralnie. Jeżeli wyraża w jakiś sposób swoje zdanie na temat inicjatyw Polaków w Holandii, zazwyczaj wypowiada się pozytywnie (traktują to jako wolontariat i przychylnie patrzą na aktywność migrantów), jednak znacznie częściej nie zabiera głosu w ogóle³⁵.

Polska edukacja (głównie nauka języka) za granicą zajmowała i zajmuje szczególne miejsce w organizacji życia w kraju osiedlenia. Szkoły polonijne wspomagają doskonalenie znajomości języka polskiego, jak również aktywnie promują polską kulturę oraz historię poza granicami kraju³⁶. Dzięki ich działalności Polacy mieszkający w różnych miejscach na świecie, w tym również w Holandii, integrują się zarówno między sobą, jak i z Holendrami. Szkoły polonijne są ośrodkami kultywującymi polskie tradycje, zrzeszającymi społeczność, jak też wspierają Polaków w różnych sytuacjach.

W Holandii istnieje stosunkowo wiele szkół polonijnych (biorąc pod uwagę powierzchnię kraju oraz porównując z innymi krajami europejskimi) i wciąż przybywają nowe. Niestety, nie powstał jeszcze ich dokładny spis. Na stronie internetowej polska-szkola.pl, na której widnieje spis polskich i polonijnych szkół w Holandii, znajduje się ich zaledwie 19 i część zamieszczonych tam danych jest już przedawniona³⁷. Aktualna rejestracja szkoły na stronie ORPEG-u jest warunkiem przyznawania uczniom legitymacji szkolnych³⁸. Również większość informacji znajdujących się na stronie internetowej Ambasady RP w Hadze, a dotyczących nauki języka polskiego w Holandii nie jest aktualna³⁹.

Według moich obliczeń, obecnie w Holandii działa około 30 szkół polskich i polonijnych. Zazwyczaj jednak nie przekłada się to na liczbę uczniów. Według informacji Konsulatu Rzeczypospolitej Polskiej w Hadze i szkół polonijnych, zaledwie około 2 tys. Polaków poniżej dwudziestego roku życia

³⁴ Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa, 31 sierpnia 2017 r., poz. 1648, Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 18 sierpnia 2017 r., §4, p. 3.

³⁵ http://niedziela.nl/index.php?option=com_content&view=article&id=18874:cae-ycie-jest-szko--rozmowa-z-agnieszk-lonsk&catid=77:holandia&Itemid=128 [dostęp: 09.02.2019].

³⁶ <https://men.gov.pl/ministerstwo/informacje/wspomaganie-nauczania-jezyka-polskiego-i-w-jezyku-polskim-za-granica-informator-men.html> [dostęp: 10.02.2019].

³⁷ <http://www.polska-szkola.pl/db/web/database/115?field%5B1578%5D=Holandia&queryString=&dateFrom=&dateTo=> [dostęp: 10.02.2019].

³⁸ https://haga.msz.gov.pl/pl/p/haga_nl_a_pl/informacje_konsularne/zycie_i_praca/legitymacje_szkolne/ [dostęp: 10.02.2019].

³⁹ https://haga.msz.gov.pl/pl/wspolpraca_dwustronna/wspolpraca_kulturalna/szkoly_jezyka_polskiego_w_holandii/ [dostęp: 09.02.2019].

jest objętych regularną nauką języka polskiego w szkołach polonijnych lub w szkolnych punktach konsultacyjnych⁴⁰.

Szkoły polskie działające poza granicami kraju zwane są również szkołami polonijnymi, społecznymi, sobotnio-niedzielnymi lub uzupełniającymi⁴¹. Na potrzeby niniejszego artykułu podzielę je na cztery typy: szkoły społeczne (20), szkoły przy parafiach (5), szkolne punkty konsultacyjne (2) oraz niezrzeszone (?)⁴². Zajęcia edukacyjne i dydaktyczne w każdej z tych placówek są bardzo zróżnicowane. Żadna szkoła tego typu nie została objęta obowiązkiem edukacyjnym i uczestnictwo w nich jest dobrowolne. Zajęcia w nich odbywają się w soboty. Wyjątkiem jest Szkolny Punkt Konsultacyjny w Hadze, w którym lekcje odbywają się również w środę po południu.

Polskie szkoły zrzeszone w Forum Szkół Polskich oraz niezrzeszone zazwyczaj zakładają osoby prywatne (najczęściej rodzice dwujęzycznych dzieci), którym leży na sercu kontakt z językiem i kulturą kraju pochodzenia⁴³.

W polskich sobotnich szkołach dzieci spędzają średnio trzy godziny w co drugą sobotę miesiąca. Uczą się, w zależności od wieku, pisać i czytać, ale przede wszystkim poznają polskie tradycje i zwyczaje. W takich szkołach organizowane są ponadto spotkania z okazji Wigilii, Wielkiej Nocy, andrzejek i innych polskich świąt. Dzieci uczą się polskich piosenek i fragmentarycznie poznają literaturę ojczystą. Jednak, co ważne, spotykają się z innymi dziećmi o polskich korzeniach, dzięki czemu mają okazję przekonać się, że nie są „inne”, łącząc w sobie dwa językowe i kulturowe światy. Dla dzieci, które od niedawna mieszkają w nowym kraju i jeszcze niewystarczająco dobrze znają język niderlandzki, możliwość zabawy, rozmowy oraz nauki w języku polskim jest niezwykle ważna i pomaga im poczuć się lepiej w nowym środowisku. Dla rodziców natomiast polska szkoła stanowi także miejsce spotkań. Czekając końca lekcji, mają okazję wymienić się spostrzeżeniami, radami lub czasem porozmawiać przy kawie. Wiele polonijnych szkół organizuje dla rodziców lekcje języka niderlandzkiego oraz różne spotkania informacyjno-edukacyjne.

Najliczniejszą grupę szkół polonijnych w Holandii skupia Forum Szkół Polskich – stowarzyszenie powstałe 30 września 1995 roku⁴⁴. Wszystkie placówki w nim zrzeszone zainicjowały osoby prywatne. Szkoły z prawnego

⁴⁰ Wystąpienie konsul generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, pani Renaty Kowalskiej 11.10.2018 r. z okazji Dnia Komisji Edukacji Narodowej w Ambasadzie RP w Hadze.

⁴¹ https://haga.msz.gov.pl/pl/p/haga_nl_a_pl/informacje_konsularne/zycie_i_praca/legitymacje_szkolne/ [dostęp: 10.02.2019]

⁴² Precyzyjne określenie liczby szkół niezrzeszonych jest wyzwaniem, ponieważ nowe szkoły i miejsca spotkań o charakterze edukacyjnym wciąż powstają, a istniejące rozwiązują działalność.

⁴³ Por. <http://nowinki.com.nl/node/402> [dostęp: 09.02.2019] oraz http://niedziela.nl/index.php?option=com_content&view=article&id=18874:cae-ycie-jest-szko--rozmowa-z-agnieszk-lonsk&catid=77:holandia&Itemid=128 [dostęp: 09.02.2019].

⁴⁴ <http://www.fpsn.nl/pl/> [dostęp: 11.02.2019].

punktu widzenia są organizacjami, stowarzyszeniami lub fundacjami zarejestrowanymi w Holandii. Wszystkie podlegają niderlandzkiemu prawu⁴⁵. Obecnie Forum gromadzi dwadzieścia szkół, do których uczęszcza około 1000 dzieci i w których zatrudnionych jest (najczęściej na zasadzie wolontariatu) 60 nauczycieli. Znajdują się one w miastach: Amersfoort, Amsterdam, Apeldoorn, Breda, Delft, Dordrecht, Eindhoven, Enschede, Groningen, Haga, Leiden, Lisse, Meterik, Nijmegen, Oss, Poeldijk, Schiedam, Roosendaal, Tilburg, Utrecht⁴⁶. Nauczyciele w nich samodzielnie opracowują program nauczania i w zależności od wieku dzieci ustalają podział na klasy. Najczęściej są to grupy wiekowe. Zajęcia w szkołach odbywają się w soboty, dwa razy w miesiącu. Lekcje trwają zazwyczaj 3 godziny zegarowe z przerwami. Oznacza to średnio 6 godzin w miesiącu. Ze względu na szkolne wakacje w edukacyjnym roku placówek niderlandzkich, zajęcia w szkołach polonijnych odbywają się średnio około 17 razy w ciągu roku szkolnego⁴⁷.

Na stronie internetowej Forum Szkół Polskich można przeczytać, że stawia sobie ono za cel kultywowanie i upowszechnianie języka polskiego oraz tradycji, w szczególności poprzez wspieranie dydaktyczne oraz organizacyjne polskich szkół sobotnich w Holandii. Według zawartych tam informacji, szkoły te realizują program uzupełniający dla uczniów polonijnych⁴⁸.

Współpracując ze Szkolnym Punktem Konsultacyjnym w Hadze, fundacja „Kreda”⁴⁹ pomaga holenderskim nauczycielom, którzy w swoich klasach mają uczniów polskiego pochodzenia. Robi to poprzez współorganizowanie konferencji i prowadzenie wielu innych projektów, jak na przykład Mentor⁵⁰.

Ze względu na bardzo ograniczony czas, w szkołach sobotnich istotne jest, aby program nauczania był atrakcyjny dla młodych emigrantów. Niezwykłym przykładem tego może być polska szkoła w Amersfoort, w której nauczyciele realizują autorskie programy nauczania, opierając się na własnych opracowaniach oraz wybranych podręcznikach do nauki języka polskiego, nauki o środowisku i nauki historii w szkole podstawowej. Starsze dzieci uczą się w niej również polskiej historii, poznają polską kulturę oraz elementy geografii i środowiska. Szkołę tę na tle innych wyróżnia dostęp uczniów do

⁴⁵ <https://www.kreda.nl/index.php/pl/edukacja-informacje-i-porady/o%C5%9Bwiata> [dostęp: 12.01.2019].

⁴⁶ <http://www.fpsn.nl/pl/category/aktualnosc> [dostęp: 12.01.2019].

⁴⁷ <https://polskaszkolaamersfoort.nl/info/kalendarz-zajec-i-impresz/#item-19> [dostęp: 12.01.2019].

⁴⁸ https://haga.msz.gov.pl/pl/informacje_konsularne/zycie_i_praca/szkoly_polskie/ [dostęp: 12.01.2019].

⁴⁹ W Kredzie działa również sobotnia Polska Szkoła Bollenstreek, która jest członkiem Forum Polskich Szkół w Holandii.

⁵⁰ <https://www.kreda.nl/index.php/pl/> [dostęp: 10.02.2019].

ateriałów edukacyjnych Centrum Edukacji o Przyrodzie i Ochronie Środowiska Het Groene Huis Amersfoort⁵¹.

Szkoły przygotowując autorski program nauczania, często łączą różne metody. Przykładem takim jest szkoła działająca przy Polskim Centrum Edukacji i Kultury Lokomotywa, która według informacji zawartych na jej stronie internetowej łączy elementy programu Małgorzaty Małyńskiej, metody dobrego startu Bogdanowicz oraz zastosowanie techniki Montessori i Freineta⁵².

Dla szkół polonijnych takich jak na przykład działająca przy fundacji „Osstoja” w Oss, istotne jest również kreowanie pozytywnego wizerunku Polski i polskości wśród miejscowej społeczności. Osoby zaangażowane w jej działalność, promują polską kulturę i sztukę poprzez organizowanie różnego rodzaju imprez, happeningów oraz spotkań, w których uczestniczą również Holendrzy⁵³. Ze względu na ograniczenia czasowe, program nauczania w polonijnych szkołach nie jest rozbudowany. Nie zmienia to faktu, że placówki te odgrywają bardzo ważną rolę wśród Polonii.

Uczniowie mieszkający w Hadze lub Randstad⁵⁴ mają możliwość uczęszczania do polskiej szkoły działającej przy Ambasadzie RP w Hadze. Zajęcia odbywają się tam dwa razy w tygodniu, w soboty i środy, a każda grupa ma pięć godzin lekcyjnych tygodniowo.

Szkolny Punkt Konsultacyjny przy Ambasadzie RP w Hadze umożliwia uczniom uczęszczającym do szkół funkcjonujących w systemach oświaty niderlandzkiej uzupełnianie wykształcenia w zakresie polskiej szkoły podstawowej i liceum ogólnokształcącego. Zajęcia prowadzone są w zgodzie z „ramami programowymi kształcenia uzupełniającego i planami nauczania dla szkolnych punktów konsultacyjnych”⁵⁵. Uczniowie SPK-ów otrzymują świadectwa, jednak na ich podstawie nie przyjmuje się lub odmawia przyjęcia dziecka do szkoły w Polsce⁵⁶.

Szkoła o tym samym programie i profilu działa w Brunssum. Uczęszczają do niej dzieci polskich żołnierzy służących w NATO. Zajęcia odbywają się w niej w każdą sobotę.

Uczniami szkolnych punktów konsultacyjnych są dzieci obywateli polskich czasowo przebywających za granicą oraz dzieci ze środowiska polonij-

⁵¹ <https://polskaskolaamersfoort.nl/info/dla-rodzicow-i-opiekunow/> [dostęp: 11.01.2019].

⁵² http://lokomotywa.nl/FAQ_022013.pdf [dostęp: 11.01.2019].

⁵³ <http://osstoja.nl/O-nas--Over-ons.php> [dostęp: 11.01.2019]

⁵⁴ Jest to aglomeracja złożona z kilku miast położonych blisko siebie; w skład Randstad wchodzi aglomeracje: Amsterdamu, Rotterdamu, Utrechtu i Hagi, a także Haarlem, Dordrecht, Leiden i inne.

⁵⁵ Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa, 11 stycznia 2017 r. poz. 59, USTAWA z 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe.

⁵⁶ <http://www.orpeg.pl/index.php/home/aktualnosci/9-aktualnosci/202-informacja-na-temat-swiadectw-szkolnych-wydawanych-przez-spki-oraz-szkoly-spoeczne> [dostęp: 11.01.2019].

nego. Nauka w nich umożliwia poznanie języka ojczystego, historii Polski, jej obyczajów, kultury i jest bezpłatna, a uczniowie wypożyczają podręczniki w szkole. Uczniom szkoły przysługuje legitymacja szkolna ważna na terenie Polski.

Polonijne szkoły przy parafiach stanowią część Polskiej Misji Katolickiej. Również w nich program nauczania języka polskiego jest bardzo okrojony, często są to zaledwie dwie godziny w miesiącu. Uczniowie odbywają tam przede wszystkim zajęcia z religii⁵⁷ i są przygotowywani do przyjęcia sakramentu Pierwszej Komunii Świętej. Po zajęciach szkolnych uczestniczą w pobliskim kościele we Mszy św. W Holandii szkoły takie mieszczą się w Hadze⁵⁸, Amsterdamie⁵⁹, Utrechcie⁶⁰, Meterik⁶¹ oraz Groningen⁶².

Przykładem może być szkoła przy parafii w Amsterdamie. Uczniowie, podobnie jak w szkołach zrzeszonych, spotykają się na zajęciach w soboty, średnio w roku 20 razy. Zajęcia trwają krócej niż lekcje w innych szkołach, bo niecałe dwie godziny – lekcja języka polskiego oraz religii. Przyparafialna szkoła w Amsterdamie jest jedną z bardziej popularnych szkół polonijnych w Holandii i cieszy się dużym zainteresowaniem uczniów oraz rodziców. Zajęcia prowadzone są w 15 grupach: po dwie grupy dzieci co najmniej pięcioletnich, sześciolletnich i siedmioletnich, cztery grupy dzieci ośmioletnich przygotowujących się do I spowiedzi i Komunii Świętej, dwie grupy dzieci będących rok po Komunii oraz po jednej grupie dzieci będących dwa, trzy i cztery lata po I Komunii Świętej⁶³. W szkole tej uczy ośmiu katechetów i ośmiu nauczycieli języka polskiego⁶⁴. Prowadzone są również zajęcia dla młodzieży pragnącej przystąpić do sakramentu bierzmowania.

Każda szkoła działająca przy polskich parafiach kładzie inny nacisk na integrację Polaków z Holendrami. Są i takie, dla których głównym celem jest nauka dzieci „walki o wierność Bogu, jego przykazaniom i nie poddawaniu się ogromnym pokusom świata i samemu być przykładem”⁶⁵. Ze strony internetowej jednej z parafii można dowiedzieć się, że

podejście duszpasterskie do zagadnień wiary różni się w Holandii w zasadniczy sposób od katechezy w Polsce i należy wszystkim rodzicom wyjaśnić, że ta sytuacja po-

⁵⁷ <http://www.parafia.nl/?q=pl/node/253> [dostęp: 11.01.2019].

⁵⁸ Szkoła parafialna w Hadze <http://www.parafia.nl/> [dostęp: 11.01.2019].

⁵⁹ Szkoła parafialna w Amsterdamie http://www.pmkamsterdam.nl/html_pl/index.html [dostęp: 11.01.2019].

⁶⁰ Szkoła parafialna w Utrechcie <http://parafiapolska.nl/grupy/szkolka/> [dostęp: 11.01.2019].

⁶¹ Szkoła parafialna w Meterik <http://www.faustyna.nl/> [dostęp: 11.01.2019].

⁶² Szkoła parafialna w Groningen <http://groningen.org.pl/> [dostęp: 11.01.2019].

⁶³ <http://www.pmkamsterdam.nl/szkola/html/szkola.html> [dostęp: 09.02.2019].

⁶⁴ Tamże.

⁶⁵ <http://www.faustyna.nl/katecheza/katecheza-dla-dzieci/> [dostęp: 11.01.2019].

wstała nie w wyniku naturalnego rozwoju, lecz ogromnego kryzysu wiary w krajach zachodnich począwszy od lat 60. XX wieku⁶⁶.

Podejście niderlandzkich księży do wiary określane jest „niepoważnym” i mówi się o „faktycznym utracie wiary przez liderów lokalnego Kościoła”⁶⁷.

Szkoły działające przy polskich parafiach w Holandii są również ośrodkami kultywującymi polskie tradycje, zrzeszającymi społeczności i wspierającymi wiarę katolicką.

W Holandii działa również kilka szkół, które nie są związane z wyżej wymienionymi instytucjami. Przykładem jednej z nich może być Szkoła Polonijna im. Gen. Stanisława Maczka w Brabancji Północnej, która realizuje swoje cele pod patronatem Fundacji Pro Polonia, w ramach projektu „Szkoła z autorytetem” i działa od września 2016 roku. Według informacji zawartych na stronie internetowej, dla jej założycieli, kadry i rodziców ważne jest, by wszelkie działania wychowawcze oparte były na wartościach, które można odnaleźć w życiu i działalności osób walczących o wolność Polski. Dlatego w szkole tej kładzie się bardzo duży nacisk na lekcje historii, ze szczególnym uwzględnieniem tej historii, która dotyczy działań polskich żołnierzy podczas wyzwolania Holandii w czasie Drugiej Wojny Światowej (historia 1. Polskiej Dywizji Pancerniej gen. S. Maczka)⁶⁸.

Poza szkołami zaprezentowanymi w niniejszym artykule, dzieci polskiego pochodzenia mogą również brać udział w lekcjach szkół internetowych, to jest www.polonijka.edu.pl lub www.libratius.edu.pl. Również Ośrodek Rozwoju Polskiej Edukacji Za Granicą (ORPEG) umożliwia kontynuowanie uzupełniającego lub ramowego planu nauczania na odległość w jednej ze szkół przez ten Ośrodek prowadzonych. Uczniowie mogą kształcić się na odległość w Szkole Podstawowej im. Komisji Edukacji Narodowej, Gimnazjum im. Komisji Edukacji Narodowej lub Liceum Ogólnokształcącym im. Komisji Edukacji Narodowej.

Według Elżbiety Sękowskiej,

status języka zmienia się w zależności od kategorii pokolenia emigracyjnego i/lub polonijnego. Pokolenie emigrantów posługuje się we wszystkich typach kontaktów językiem polskim lub jego wariantem terytorialno-socjalnym wyniesionym z kraju pochodzenia⁶⁹.

Wszystkie te placówki bez względu na ich status prawny, liczbę godzin lekcyjnych i program zajęć są niezwykle ważnymi ośrodkami łączącymi Po-

⁶⁶ Tamże.

⁶⁷ Tamże.

⁶⁸ <http://szkolabreda.nl/historia-szkoly/> [dostęp: 11.01.2019].

⁶⁹ E. Sękowska, *Język emigracji polskiej w świecie. Bilans i perspektywy badawcze*, Kraków 2010, s. 216.

laków za granicą. To miejsca, w których dzieci znajdują często przyjaźnie na całe życie, a ich rodzice spotykają osoby przeżywające te same rozterki i wątplenia, zaś dzieląc się nimi, znajdują wsparcie i rozwiązania wielu problemów. W znacznej liczbie tych miejsc założyciele szkół kładą bardzo duży nacisk na integrację polskiej społeczności z Holendrami, przez co wpływają na poprawę wizerunku Polaków za granicą. Ponadto, w wielu szkołach polonijnych odbywają się również spotkania informacyjne odnośnie na przykład systemu edukacyjnego w Holandii czy korzyści płynących z wychowania dwujęzycznego dzieci. W niejednej szkole polonijnej prowadzone są również lekcje języka niderlandzkiego dla dorosłych Polaków, a w niektórych również języka polskiego dla Holendrów.

Jak pisze E. Sękowska:

Kontakty społeczno-kulturowe wpływają na przebieg asymilacji, akulturacji, integracji. Dominująca rola w tych procesach przypada nośnikom etniczności, czyli tym elementom kultury, które decydują o tożsamości grupy⁷⁰.

Właśnie dlatego można stwierdzić, że szkoły polonijne stanowią miejsca, w których nie tylko dba się o język polski, w których nie tylko kultywuje się polskie tradycje, ale również wspiera asymilację i integrację Polaków w różnym wieku. Dzięki tym działaniom mają możliwość poza granicami ojczyzny poczuć się bardziej „u siebie”.

BIBLIOGRAFIA

Podstawy prawne

Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa, 11 stycznia 2017 r., poz. 59, USTAWA z 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe.

Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa, 31 sierpnia 2017 r., poz. 1648, Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 18 sierpnia 2017 r., §4, p. 3.

Raport: Poolse en Bulgaarse ouders en kinderen in Nederland belangrijke kwesties volgens vrijwilligers, Februarie 2016, s. 3.

Publikacje zwarte

Dyczewski L., *Tożsamość emigranta w nowym społeczeństwie-państwie: pomiędzy trwałością i zmianą* [w:] *Pogranicze, Studia Społeczne*, 2011, XVII.

Gijsberts M., Andriessen I., Nicolaas H., Huijnk W., *Bouwend aan een toekomst in Nederland. De leefsituatie van Poolse migranten die zich na 2004 hebben ingeschreven*, Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag, april 2018.

Kozerska A., *Proces uczenia się osób starszych*, Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas, red. A. Kamińska, Pedagogika, 2016, 13.

⁷⁰ Tamże, s. 214.

- Miodunka W., *Nauczanie języka polskiego w świecie*, [w:] *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. 3, red. K. Dopierała, Oficyna Wydawnicza Kucharski, Toruń 2004.
- Sękowska E., *Język emigracji polskiej w świecie. Bilans i perspektywy badawcze*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2010.
- Wojciechowski F., *Voor brood en vrijheid, Honder jaar Polen in zuid Limburg, 1900 - 2000*, Van Horen, Heerlen 2000.

Netografia

- <http:// Groningen.org.pl/> [dostęp: 11.01.2019].
- http://lokomotywa.nl/FAQ_022013.pdf [dostęp: 11.01.2019].
- http://niedziela.nl/index.php?option=com_content&view=article&id=18874:cae-ycie-jest-szko--rozmowa-z-agnieszk-lonsk&catid=77:holandia&Itemid=128 [dostęp: 09.02.2019].
- <http://nowinki.com.nl/node/402> [dostęp: 09.02.2019] oraz http://niedziela.nl/index.php?option=com_content&view=article&id=18874:cae-ycie-jest-szko--rozmowa-z-agnieszk-lonsk&catid=77:holandia&Itemid=128 [dostęp: 09.02.2019].
- <http://osstoja.nl/O-nas--Over-ons.php> [dostęp: 11.01.2019].
- <http://parafiapolska.nl/grupy/szkolka/> [dostęp: 11.01.2019].
- <http://szkolabreda.nl/historia-szkoly/> [dostęp: 11.01.2019].
- <http://www.faustyna.nl/> [dostęp: 11.01.2019].
- <http://www.faustyna.nl/katecheza/katecheza-dla-dzieci/> [dostęp: 11.01.2019].
- <http://www.fpsn.nl/pl/> [dostęp: 11.02.2019].
- <http://www.fpsn.nl/pl/category/aktualnosci> [dostęp: 12.01.2019].
- <http://www.haga.orpeg.pl/sites/www.haga.orpeg.pl/files/zalaczniki/Statut%20SPK%20w%20Hadze.pdf.s.30> [dostęp: 10.02.2019].
- <http://www.orpeg.pl/index.php/home/aktualnosci/9-aktualnosci/202-informacja-na temat-swiaectw-szkolnych-wydawanych-przez-spki-oraz-szkoly-spoleczne> [dostęp: 11.01.2019].
- <http://www.orpeg.pl/index.php/nadzor-pedagogiczny1> [dostęp: 09.02.2019].
- <http://www.parafia.nl/> [dostęp: 11.01.2019].
- <http://www.parafia.nl/?q=pl/node/253> [dostęp: 11.01.2019].
- <http://www.parafia-rotterdam.nl/?q=pl/node/274> [dostęp: 10.02.2019].
- http://www.pmkamsterdam.nl/html_pl/index.html [dostęp: 11.01.2019].
- <http://www.pmkamsterdam.nl/szkola/html/szkola.html> [dostęp: 09.02.2019].
- <http://www.polska-szkola.pl/db/web/database/115?field%5B1578%5D=Holandia&queryString=&dateFrom=&dateTo=> [dostęp: 10.02.2019].
- https://haga.msz.gov.pl/pl/informacje_konsularne/zycie_i_praca/szkoly_polskie/ [dostęp: 12.01.2019].
- https://haga.msz.gov.pl/pl/p/haga_nl_a_pl/informacje_konsularne/zycie_i_praca/legitymacje_szkolne/ [dostęp: 10.02.2019].
- https://haga.msz.gov.pl/pl/p/haga_nl_a_pl/informacje_konsularne/zycie_i_praca/legitymacje_szkolne/ [dostęp: 10.02.2019].
- https://haga.msz.gov.pl/pl/wspolpraca_dwustronna/wspolpraca_kulturalna/szkoly_jezyka_polskiego_w_holandii/ [dostęp: 09.02.2019].
- <https://men.gov.pl/ministerstwo/informacje/wspomaganie-nauczania-jezyka-polskiego-i-w-jezyku-polskim-za-granica-informator-men.html> [dostęp: 10.02.2019].
- <https://polskaszkoalaamersfoort.nl/info/dla-rodzicow-i-opiekunow/> [dostęp: 11.01.2019].

- <https://polskaszkolaamersfoort.nl/info/kalendarz-zajec-i-imprez/#item-19> [dostęp: 12.01.2019].
- <https://sjp.pwn.pl/poradnia/haslo/Holandia-czy-Niderlandy;1831.html> [dostęp: 09.02.2019].
- <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/migracje-zagraniczne-ludnosc/informacja-o-rozmiarach-i-kierunkach-emigracji-z-polski-w-latach-20042016,2,10.html> [dostęp: 09.02.2019].
- <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/migracje-zagraniczne-ludnosc/informacja-o-rozmiarach-i-kierunkach-czasowej-emigracji-z-polski-w-latach-2004-2017,2,11.html> [dostęp: 09.02.2019].
- <https://www.kreda.nl/index.php/pl/> [dostęp: 10.02.2019].
- <https://www.kreda.nl/index.php/pl/edukacja-informacje-i-porady/o%C5%9Bwiata> [dostęp: 12.01.2019].
- <https://www.kreda.nl/index.php/pl/o-kredzie/zapisy-do-szko%C5%82y> [dostęp: 09.02.2019].
- <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/basisonderwijs/vraag-en-antwoord/wanneer-mag-mijn-kind-naar-de-basisschool> [dostęp: 09.02.2019].
- <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/basisonderwijs/vraag-en-antwoord/hoeregelen-basisocholen-de-schooltijden-en-lesuren> [dostęp: 09.02.2019].
- <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/basisonderwijs/vraag-en-antwoord/hoelegt-de-basisschool-de-prestaties-van-mijn-kind-vast> [dostęp: 10.02.2019].
- <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/basisonderwijs/vraag-en-antwoord/mag-ik-mijn-kind-buiten-de-schoolvakanties-mee-op-vakantie-nemen> [dostęp: 09.02.2019].
- <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/basisonderwijs/vraag-en-antwoord/kan-mijn-kind-tussen-de-middag-overblijven-op-de-basisschool> [dostęp: 09.02.2019].
- <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/basisonderwijs/vraag-en-antwoord/welke-vakken-krijgt-een-kind-op-de-basisschool> [dostęp: 09.02.2019].
- <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/basisonderwijs/vraag-en-antwoord/waarom-is-er-geen-maximum-voor-de-groepsgrootte> [dostęp: 09.02.2019].
- <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/basisonderwijs/vraag-en-antwoord/hoekan-ik-als-ouder-bij-de-school-betrokken-zijn> [dostęp: 09.02.2019].
- <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/leerplicht/leerplicht-en-kwalificatieplicht> [dostęp: 10.02.2019].
- <https://www.schoolvakanties-nederland.nl/schoolvakanties-2019.html> [dostęp: 9.02.2019].
- https://www.scp.nl/Nieuws/Veel_Poolse_migranten_blijven_in_Nederland [dostęp: 09.02.2019].
- https://www.scp.nl/Publicaties/Alle_publicaties/Publicaties_2018/Bouwend_aan_een_toekomst_in_Nederland [dostęp: 09.02.2019].
- <https://www.telegraaf.nl/nieuws/1953752/kwart-miljoen-polen-in-nederland> [dostęp: 09.02.2019].